

Theologiae Moralis Super Decalogum Seu Decem Dei Præcepta Pars ...

Tractatus V. Ad Præcepta II. Tabulæ De Delictis Contra Justitiam, Seu
Injusta læsione Proximi in Bonis Animæ, Vitæ seu Corporis, Famæ,
Fortunæ & c. Ac Restitutione Inde Debita

Sporer, Patricius

Salisburgi, 1713

Sectio VI. De restitutione ex homicidio debita.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-60167](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-60167)

duos, vel plures Clericos percutiat, vel occidat. Responsio communis est: duas vel plures incurrit irregularitates, vel excommunicationes, tot nimirum, quot homines occisi vel Clerici percussi, ac interfecti sunt. Et certum est, in petenda dispensatione teneri singulas exprimi, alioquin dispensatio obtenta censetur subreptitia: intelligendo tamen, dummodo Titius alterius quoque hominis, vel aliorum occisionem præviderit, nec satis cavent, tunc enim semel irregularis erit in casu quoad homicidium voluntarium directè intentum inimici sui v.g. & iterum semel quoad homicidium casuale indirectè volitum, prævisum scilicet, & non sufficienter cautum. Ar verò si Titius occisionem alterius, vel aliorum nullo modo prævidit, ut si occidit unus ex casu tunc ibi transeuntibus, unica tantum irregularitati subjacebit: quia secundum homicidium illi simpliciter involuntarium, & merè casuale fuit. Eodemque modo dicendum de excommunicatione in simili læsione duorum, vel plurium Clericorum.

SECTIO VI.

De restitutione ex homicidio debita: & dispensatione super irregularitatibus prædictis.

SUMMARIUM.

212. Homicidium, vel mutilatio duplex infert damnum spirituale seu naturale, & temporale.
213. Ad damnum temporale compensandum obligatur omnis homicida homicidio aliquo modo voluntario & injusto (idem est de mutilatione;)

215. Occidens autem volentem, & petentem occidi, peccat quidem graviffimè contra jus DEI, ad nullam tamen reſtitutionem obligatur.
216. Sicut nec provocatus ad Duellum. ſi provocantem occidat.
217. Uti nec inſaſus injuſtè, in vita, vel bonis, ſi inſaſorem etiam aliquo modo moderamen inculpata tutele excedendo occidat.
219. Pro damno naturali ſeu vita occiſi non eſt faciendâ aliqua reſtitutio.
220. Niſi probabiliter ſpiritualis.
221. Idque veriùs non niſi poſt ſententiam Judicis.
222. Nec ulla à debita eſt reſtitutio pro bonis ſpiritualibus quæ occiſus feciſſet impoſterum.
223. Compensanda autem ſunt omnia damna temporalia mortem leſi antecedentia.
225. Idque vel ipſi leſo morituro, vel eo mortuo proximis ejus hæredibus.
226. Quod etiam verum eſt in mutilatione, vulneratione vel quavis damnificatione corporali.
227. Damna temporalia homicidii mortem ſubſequentia, quando, quibus, & qualiter reſtituere teneatur occiſor? uſque ad n. 231.
231. Obligatio reſtituendi pro damno temporali, ſive antecedente, ſive ſubſequentem mortem occiſi, tranſit etiam ad hæredes occiſoris.
232. I. Niſi moriturus ante mortem ſuam eorum remiſſet.
235. (Quod tamen probabiliter juſtè facere non poteſt)
236. II. Aut niſi & ipſe homicida extremo ſupplicio afficiatur, tunc enim probabiliter ejus hæredes liberantur ab omni obligatione reſtituendi loco ejus.

Homicidio vel mutilatione duplex inferitur ²¹² damnum: personale, & eſt ipſa vitæ, vel membri amiſſio: alterum temporale, in bonis fortunæ, quod aut ipſi mutilatio, vel occiſio; aut ipſi

conjunctis exinde oritur, utpote jactura sumptuum, ac lucrorum. Duplex quoque homicidæ, vel mutilatori incumbit obligatio, & actio: una est obligatio & actio Justitiæ vindictivæ ad satisfactionem injuriæ illatæ: utpote pœna talionis, seu mortis, quæ homicidæ infligitur pro morte alterius, etiam præcisè ut damnum naturale est, secluso omni alio damno temporali inde secuto: sed hoc nihil ad nos. Alia obligatio est, & actio Justitiæ commutativæ, qua occidens, vel mutilans obligatur ad restitutionem damni illati secundum æqualitatem Justitiæ; idque in foro conscientiæ, secluso omni judicio externo, & sententiâ Judicis. Et hoc ad nos maximè. Videndum ergò, pro quo damno quibus, & quantum teneatur restituere homicidæ?

ASSERTIO VIII.

213 **O**mnis homicida homicidio voluntario aliquo modo, & injusto (idemque est de mutilatione aliave damnificatione corporis) obligatur in conscientia ad restitutionem, non quidem pro damno naturali, sed pro omni damno temporali, & antecedente mortem, solis heredibus proximis damnatis, secundum moralem estimationem faciendam; eaq; obligatio transit ad heredes homicidæ, nisi occisus ante mortem totum remisisset, aut homicidæ extremo supplicio affectus fuisset. Ratio hujus assertionis generaliter constat ex communi jure naturæ, & Justitiæ de compensando damno illato. Specialia minimè pauca, neque parum controuersa explico.

§. I. Homici-

§. I.

Homicidio voluntario aliquo modo, & injufto.

Nimirum I. principaliter homicidio directè vo-²¹⁴luntario, phyficè patrato, ex *Affertione* 3. II. homicidio directè voluntario, moraliter caufato, mandans, consulens, fuo nomine patrando con-
fentiens, positivè auxilians, impedire omittens, cum ex iuftitia tenebatur, *Affert.* 4. *tota*: omnes enim tenentur ad reftitutionem faltem prò rata; & in defectum principalis patrantis ad totum, juxta dicta fuo loco. III. etiam homicidio cafuali mixto indirectè voluntario, five ex caufa positiva, aut licita, cum culpa gravi, omittendo aliquid ex Iuftitia debitum. *Affert.* 5. IV. non tamen homicidio merè cafuali, etiamfi simpliciter voluntario *Affert.* 6. Eaquè ratione difcurrendum de mutilatione, vulneratione, aliàve damnificatione corporali re-
fpectivè. Universaliter ergò ut homicida, vel mutilator contrahat obligationem reftitutionis, neceffe eft, ut peccarit contra Iuftitiam, quæ fola violata reftitutionem inducit. Nulla ergò occifio, vel mutilatio iufta, utpotè facta ex Iuftitia publica, in bello iufto, ob neceffariam defenfionem inculpatae tutelæ, ullam reftitutionis obligationem inducit. Insuper ex fparfim hætenus dictis aliqua dubia hinc annotanda funt.

I. Ille, qui occidit hominem volentem, & pe-²¹⁵tentem occidi, etfi adhuc graviffimè peccet, præfertim contra Jus Dei, non tamen tenetur ad reftitutionem ullam: tum quia refpectu hominis vo-
lentis

E e 3

lentis

lentis occidi, non peccavit contra Justitiam; cum volenti non fiat injuria: tum quia volens occidi eo ipso censetur remittere debitum restitutionis, quam remissionem de quovis debito, vel damno suo temporali, dum adhuc vixit, facere potest. quidquid postea contradicant hæredes (de hac remissione rursus aliquid infra circa finem) intelligitur tamen ratione occisionis præcisè: nam aliunde, ut si quis occideret servum, quantumvis volentem occidi, invito tamen Domino, sine dubio tenebitur Domino restituere pretium servi.

216 II. Provocatus ad duellum seu pugnam ex co-dicto, si acceptans vulnus, aut mortem alteri int-
rat, nihil tenebitur restituere: quia provocanti, quantum in se est, consentienti nullam intulit inju-
riam. Ex communi Molin. *tom. 3. disp. 28. Less. lib. 2. c. 9. dub. 21. Layman. lib. 3. rr. 3. p. 3. c. 6. n. 5.* Imo si duo ambo spontè conveniant in duel-
lum, nisi occisus fuerit deceptus in aliquo, aut ad duellum coactus sit, occidens non obligabitur ad restitutionem; quia tunc invicem censentur remit-
tere sibi obligationem. Vide Lugo *disp. 11. Sect. 3. à n. 71.* Similis est ratio de iis, qui hastiludio, vel alio periculoso ludo congregiuntur, si enim serva-
tis legibus ludi, unus alterum sine dolo, seu forma-
li intentione occidendi occidat, non oritur obli-
gatio restitutionis, ex pacto remissionis, quod inter-
fic ludentes saltem implicite intercedere solet, ut
notat Molin *disp. 36. n. 4.* Insuper si talis ludus
publica auctoritate permissus sit, ut solet esse exer-
citiium artis congladiatorie, nulla pœna homicidii
deser-

decerni debet, nisi de dolo constet: secus si ludus
esset prohibitus, ut notat *Laym. loco cit.*

III. Injustè ab alio in vasus in vita, vel bonis suis, **217**
occidens eum, alioquin cum moderaminè inculpa-
tæ tutelæ, sed eam solùm excedens, quòd, cum
facile & sine probro potuisset, non fugerit, etiamsi
Clericus esset, ad nullam tenetur restitutionem:
quia non fugiendo injustum in vasorem, solùm
peccavit contra Charitatem: ex communi *Molin.*
disp. 81. Less. Laym. cit. etsi contra sentiat *Lugo*
disp. 10. Señ. 8. n. 170. & disp. 13. Señ. 2. n. 55.
quem vide. Quod si verò excessit moderamen in-
culpatae tutelæ plus agendo, quàm ad sui defensio-
nem necesse fuit: v. g. occidendo, cum solùm
vulnerando, vel mutilando se defendere potuisset,
communior & in rigore verior Sententia eum ob-
ligat ad plenam restitutionem totius damni. *Na-*
varrus c. 10. n. 27. Petrus Navarrus l. 3. c. 1. n. 92.
Valq. de Restit. c. 2. §. 3. dub. 4. Less. modò cit.
Ratio est: quia quicumque damnnum injustè infert
culpa mortali, ad integram restitutionem obliga-
tur: talis autem excedendo limites justæ defensio-
nis damnnum mortis, vel mutilati membri intulit,
non sine culpa mortali; ergò ad integram restituc-
tionem tenetur: excepto, nisi Judex in tali casu
restitutionem damni remittat, vel in pœnam inju-
sti aggressoris, seu rixæ auctoris, vel in compen-
sationem injuriæ, quam in vasus prior acceperat.
Idem tamen *Lessius eodem dubio 21. n. 135. cum*
Soto, Sylv. & aliis probabile judicat, eum teneri
solùm ad partem damni compensandam secun-
dum

440 *Tract. V. in V. praeceptum Decalogi. Cap. III.*
dum proportionem excessus, prudentis iudicio
dimetiendam. *Ratio est:* quia multò minus pec-
cat, & injurius est, qui sic invasus occidit, quam
qui sponte, & excitatus à nemine. Insuper ego
cum Tamb. l. 6, *Decal. c. 4. §. 2. n. 15.* proba-
bile iudico, ad nullam omninò teneri restitu-
tionem: Ratio sumitur ex numero praecedenti; qui
ideò provocatus ad pugnam, v. g. si occidat, ne
mutilet, ad nullam tenetur restitutionem, quia pro-
vocans remittere censetur: sed invadens alterum in
vita, vel bonis suis, æquè censendus est remittere;
cum enim ille jam sciat invasum omnia mala con-
tra ipsum tentaturum, & tamen adhuc invadit, con-
vincitur omninò malis illis seu damnis consenti-
re, cum ergò scienti, & volenti non fiat injuria,
adhuc invasus, etsi moderamen inculpatae tutelae
excedens contra ipsum, non peccavit contra Jus-
titiam, nec consequenter subibit onus restitu-
tionis, prout etiam alibi notabo; servireque potest
hæc sententia Confessario, ne se, & penitentem
in difficili determinatione hujus restitutionis mul-
tùm torqueat.

218 IV. Probabile ergo, & in praxi tutum est, quod
qui ob acceptam injuriam justo dolore, vel ira
commotus alterum vulneravit, vel occidit, v. g.
maritus deprehensum adulterum, in foro con-
scientiæ, etsi absolutè obligetur, justè tamen pos-
se denegare restitutionem, donec ad Judicem dele-
tâ causâ cognoscatur, & decernatur, utrum in pen-
nam delicti, & injuriæ compensationem restitutio
remittenda sit, nec ne: est enim justa exceptio,
si de-

tionem per Sacrificia, preces, eleemosynas ab homicida pro anima occisi offerendam DEO. Scotus loco cit. docet 1. *Iustissime positam esse in Communitatibus Legem talionis, scilicet mortis pro homicidiis & consequenter homicidam iuste debitam poenam patienter tolerare.* 2. *Si alicubi esset posita illa Lex Talionis, consulit (non proceptum esse, vel obligari affirmat, ut ei imponit Scotus, & alii Thomistae) ut homicida exponat vitam suam in causa iusta, utpote in bello contra inimicos Ecclesiae per restitutionem faciendam illi, cui vitam abstulit.* 3. *dicit: qui nec tantam restitutionem velit facere, non potest omnino esse immunus a restitutione, sicut quidam fatui faciunt, qui absolvent homicidas, non eis ostendentes restitutionem necessario incumbentem, quasi facilius possit trahere homicidam, quam (ut ita dicam) canicidam, vel bovicidam, quia si quis occidisset bovem proximi sui, vel canem, non absolveretur sine restitutione: tenetur ergo ad restitutionem spiritualem aequivalentem vitae, quam abstulit, sicut potest esse aequivalentia in talibus.* Hæc Scotus, loquens de restitutione quoad damnum naturale; nam de damno temporali subdit. *Neo hoc solum, sed si interfectus sustentabat aliquos, Patrem, vel Matrem, vel propinquos, tenetur interfector omnibus illis ad restitutionem tantam, quantum illis abstulit per interfecionem illius.*

220 II. Probabile omnino est, homicidam, si non occidatur, vel poena æquivalenti puniatur à Iudice, ex Iustitia obligari ad aliquam restitutionem Spiritualem

tualem ratione damni naturalis, seu ipsius mortis proximi: idque vel maximè, ob auctoritatem tantorum DD. *Ratio communis est*: quia quicumque intulit damnum proximo in bonis fortunæ, vel famæ, v. g. qui occidit bovem vel canem proximi (ut ait Scotus) tenetur ad restitutionem ex Justitia, secundum omnes; & tamen bona fortunæ, vel famæ longè sunt inferioris ordinis, quam ipsa vita corporalis: ergò multò magis obligatur ad restitutionem, qui intulit damnum in bono altioris ordinis, scilicet ipsâ vitâ corporali. Deinde quando non potest reddi æquivalens, debet reddi, quod possibile est, quia juxta commune scitum, impossibilitas excusat à tanto, non autem à toto, nisi totum sit impossibile: Sic qui debet mille, & non potest, potest autem dare centum, certò tenetur: atqui licet interfecto pro vita sua non possit reddi æquivalens, maximè in pecunia, vel bonis temporalibus, cum vita hominis sit pretio inæstimabilis, potest tamen illi aliquid reddi, quod ei utile, vel gratum sit, utpote suffragia vel beneficia spiritualia, Sacrificia, preces, eleemosynæ; ergò obligatur eo casu homicida ex Justitia saltem ad talem restitutionem Spiritualem, in quantum in iis potest esse compensatio in commodum occisi. Si dicas: non constat, utrum ea suffragia defuncto prosint: ergo non obligatur. Contra: etiam non constat, quòd non prosint; atqui in dubio tali melior debet esse conditio innocentis injuriam passi, & piè præsumi, occisum in statu gratiæ obisse, ideòque vel adhuc purgàdo prodesse suffragia, vel jam beato grata esse.

III. Pro-

221 III. Probabilius, & verius est, ante sententiam
 Judicis neminem obligari ex Justitia ad ullam restitu-
 tionem, seu temporalem, seu spiritualem faciendam
 pro ipso damno naturali ex homicidio (inter
 que mutilatione, vulneratione) utpotè pro ipsa
 futura vitæ: sic docet Juris Consultus in *L. de
 homicidiis. Gloss. in cap. I. de injuriis. Navar. cap.
 15. n. 22. Petrus Navarrus lib. 4. cap. 1. de restitu-
 tionibus. num. 80. Less. lib. 2. cap. 9. dubio 23. & 25. Vas-
 quez de restit. cap. 2. §. 3. dub. 6. Laym. cit. cap. 1.
 num. 2. Lugo disp. 11. Sect. 1. num. 5. alii plurimi
 apud ipsos. Ratio est: quia virtus Justitiæ commu-
 tativæ (quæ sola restitutionem præcipit) essen-
 tialiter respicit æqualitatem inter jus, & jus, datum
 & acceptum: ergò ubi æqualitas inter aliqua jura
 esse nequit, cessat tota obligatio justitiæ commu-
 tativæ, & restitutionis; unde cum solum bona
 ejusdem generis, & ordinis secundum æqualitatem
 inter se commensurari possint, nemo tenebitur
 compensare damnum in uno genere, & ordine bo-
 norum illatum per bona diverſi generis, & ordinis
 seu superioris, seu inferioris, si eodem genere, &
 ordine compensare nequit, ut modò habet com-
 munissima Sententia: atqui evidens est, damnum
 naturale hominis occisi (vel etiam membri ab-
 scissi) non posse commensurari, vel compensari
 per bonum ejusdem ordinis, nisi à solo Deo, qui
 occidit, & vivere facit: ergò pro ipso damno na-
 turali, nullam teneris restitutionem facere ex Jus-
 titia, neque in bonis temporalibus; cum hæc sint
 longè inferioris ordinis; nam vita, & integritas
 corpo-*

corporalis nullo pretio temporali est æstimabilis; cum sit diversi generis, & altioris ordinis: unde Juris Consultus *L. ult. & L. 1. ff. de his, qui effuderunt*, ait: *in homine libero nulla corporis æstimatio fieri potest*. Neq; per bona spiritualia, cum hæc sine diversi generis, & altioris ordinis, quam vita corporalis: notus enim est ordo bonorum. 1. bonum animæ. 2. bonum vitæ, & membrorum. 3. bonum famæ & honoris. 4. bonum temporale fortunæ. Interim tamen fatentur, & consulunt omnes utriusque Sententiæ DD. quòd, sicut Judex in foro externo justè imponit multam pecuniariam homicidæ, si vita donetur, offenso, vel ejus heredibus applicandam; ita Confessarius in foro conscientiæ debeat imponere homicidæ opera spiritualia, Sacrificia, Preces, Eleemosynas &c. animæ occisi applicanda in aliqualem compensationem, sive deinde ex Justitia teneatur, sive solum ex Charitate, seu naturali æquitate. Et rectè consultit Molin. *cit. num. 10.* homicidam optimo & securiori modo posse mortem occisi compensare impartiendo ipsi, & ejus loco offerendo DEO tantum de suis totius vitæ bonis operibus, meritis, satisfationibus, quantum Deus novit esse satis ad æquam compensationem. Cæterum paradigma pœnitentiæ homicidæ injungendæ habes superius *cap. 3. Seç. 2. num. 60.*

IV. Hinc à fortiori rectè resolvit *Less. cit. cap. 9. 222. dub. 25.* nullam quoque esse restitutionem debitam pro bonis spiritualibus occisi, quæ fecisset, si supervixisset; bona enim illa spiritualia com-
pen-

pensanda considerantur vel quoad meritum, vel
 quoad satisfactionem: prius est irrecuperabile, cum
 meritum unius non possit dari alteri; ideoque me-
 ritum homicidæ non potest reparare vel compen-
 sare merita occisi, quæ habuisset supervivens: satis-
 factio autem, quamvis possit alteri dari, incertum
 tamen est, an occisus aliqua satisfactione privati-
 sit, vel utrum ea satisfactio, quam homicida offerat
 pro illo, illi profutura sit; nec illi potest ulla cer-
 ta mensura constitui, quantam homicida teneatur
 exhibere. Quantam ergò dabit? Certè in tanta in-
 determinatione nullam. Hæc ex Lessio. Vides hanc
 rationem æquè applicari posse de restitutione spiri-
 rituali pro damno naturali occisi. Secus dicendum
 esset, si quo casu damnum spirituale occisi nota-
 rium, & determinatum esset. Accipe calum. Pe-
 trus testamentum condiderat, in quo disposuit ex
 redditibus suis vitalitijs, si vixisset, percipiendis
 100. aureos dare Ecclesiæ pro 100. Missis pro anima
 sua celebrandis; interim occidit eum Paulus: unde
 expirante censu, Missæ non sunt celebratæ: ad quæ
 jam obligatur Paulus homicida? *v. Saloniæ apud*
Tamb. lib. 6. Decal. cap. 3. §. 3. num. 21. Paulum
 omninò obligari ad eas Missas resarciendas, & re-
 cte: si enim opifici à te restituendum est, quod
 per operas materiales tuâ causâ impeditas, minus
 lucratur, cur non etiam restituendum pro damno
 spirituali, quod quis tuâ causâ invito incurrit: &
 certò tibi constat incurrisse in sua determinata men-
 sura. Nec obstat nesciri, utrum hæc satisfactio oc-
 ciso profutura; quia ut modò in simili dixi,
 etiam

etiam nescitur contrarium: ideo res manet dubia negativè: in hoc autem dubio melior debet esse conditio innocentis.

§. III.

Sed pro omni damno temporali, antecedente mortem.

I. **D**Amnum temporale homicidii antecedens mortem, dicitur omne illud, quod occasione homicidii inferitur ipsi homini occiso in bonis suis: ut sunt in primis omnes expensæ rationabiliter factæ in Medicos; & medicinas ad hominis non statim mortui, sed fortè diu languentis, curationem, vel mortem evadendam. Item jactura lucrorum, quæ eo tempore facere potuisset; sive dein mors sequatur, sive non. Item damna omnia realia simul per accidens illata in bonis fortunæ, famæ vel honoris: ut si latro hominem, vel ejus domum, spoliasset, graviter diffamasset, si ejus domum effregisset, aliave damna intulisset, ad hoc, ut eum occidere posset.

II. Hæc omnia, damna antecedentia mortem, restituenda, seu compensanda sunt secundum æqualitatem rei: eorum enim damnorum determinatè illatorum injusta causa fuit homicida, at tenta semper qualitate damni; nam, ut modò dixi, restituendæ sunt expensæ curationis rationales tantum, & moderatæ secundum conditionem status talis hominis; non item irrationales superflue immodicæ. Item detracta illa quantitate expensarum, quas alioquin curandus eo tempore ad sui sustentationem expendere debuisset; unde si is

moria-

moriatur, inter damna homicidii non sunt aestimandi, nec compensandi sumptus funebres, qui alio morituro impendi debuissent: nisi ratione necesse illatae v. g. extra patriam in loco alieno maiores sumptus fieri oportuisset; tunc enim restituendum erit pro excessu. Ex communi Molin. *tract. 3. disp. 83.* Petrus Navarus *lib. 4. cap. 1. num. 73.* Less. *cit. dub. 24.* et si contra sentiat nimis stricte alter Navarrus *cap. 15. num. 22.*

225 II. Haec omnia damna antecedentia restituenda sunt, aut ipsi homini laeso morituro, aut eo mortuo *cuius heredi*, sive necessario, sive non necessario, vel extraneo, sive ab intestato, sive ex testamento. *Omnes.* Ratio esse potest: quia haec heredi succedit in omnia jura defuncti: at si compensatio illorum damnorum de jure debebatur ipsi homini occiso, dum adhuc vivebat, & modo deberetur, si superviveret: ergo modo debetur *cuius heredi*. At quid si nulli sint haeredes? debenturne homicida pro istis damnis restituere pauperibus, vel ad pias causas? *Respondeo omnino sic:* ita enim statuitur ab Alexandro Papa *c. cum tu, de usuris*, quod communissima DD. extendit ad quodvis debitum restitutionis ex delicto. Et ratio est: quia in similibus debitis ex delicto, censetur defunctus velle, ea in usus pios ad animae suae favorem distribuere, & non cedere in commodum delinquentis: ut latius visum suo loco.

226 IV. Similiter in mutilatione, vulneratione, vel quavis damnificatione corporali damna necessario compensanda sunt: imprimis ipsae expensae

curationis neceſſariæ, & rationabiles, ut modò dictum eſt: dein lucra ceſſantia, vel damna emergentia ratione mutilationis, vel vulnerationis: ut ſi opifex vulneratus, ſit ſutor, ſartor &c. Et ideò id tempus ad opus ſuum inuiliſ factus, tenetur illi vulnerans reſtituere lucrum operarum, quod tanto tempore interea feciſſet pro ſe, & ſua familia ſuſtentanda, quòque interim carere cogitur. *L. ult. ff. de his, qui deiecerunt.* Communis DD. Intelligitur autem compenſandum lucrum ceſſans deductis impenſis, quas ſcilicet in exercendo opere ſuo facere debuiſſet, ſecundum omnes: itèmq; deduci poteſt aliqua æſtimatio laboris, & moleſtiæ, quam in exercendo opere ſuo ſubiturus fuiſſet, ut probabiliter docent aliiſ cit. *Molin. de Juſt. tr. 3. diſp. 87. concluſ. 1. Dian. p. 3. tr. 6. reſol. 53. Quod tamen mihi probabiliùs negant Sorus lib. 4. de Juſt. q. 6. art. 1. Petrus Navar. lib. 4. de reſtit. c. 1. n. 80. Leſſ. lib. 2. c. 9. dub. 19. Laym. c. 6. n. 1.* & nos alibi de reſtitutione ex mora iniuſta: imò communis DD. Sententia, & vulgi perſuaſio eſt, quòd ſi quis alterum iniuſtè impedivit à labore diurno, lucrum ei ceſſans integrum reſtituendum fore, non detracta æſtimatione laboris. *Ratio eſt:* quia lucrum plerumque labori commenſuratur; imò ſapè non æquatur; alioquin communiter parum, vel nihil reſtituendum foret. Similiter ſi quis talem vulnerando perpetuò inutilem ad opus ſuum reddit, tenetur ei ad præbendam ſufficientem ſuſtentationem, juxta ejus conditionem, & ſuam fa-

450 Tract. V. in V. Præceptum Decalogi Cap. III.
cultatem secundum arbitrium prudentis, aut sen-
tentiam Judicis.

§. IV.

*Et subsequente morte secundum mortem
estimationem solis hæredibus proximis
damnum passis.*

327^l. **D**amna temporalia homicidii, subsequenti
mortem, dicuntur, quæ ratione mortis oc-
cisi, inferuntur aliis personis eidem conjunctis, ut
pote uxori, filiis, parentibus, quibus occisus alimen-
ta præstabat, quique ab ejus arte, industriâ, open-
pendebant in victu quotidiano, & vitæ comoditatibus
necessariis, & honestis acquirendis, conservan-
dis, vel augendis: unde universim ex hoc capite ni-
hil restituendum erit, quando aut nulli adsunt hære-
des; quia tunc nullum damnum mortem subsequen-
tum est: non ipsi occiso; quia hic jam extra vitæ
nullum temporale sentit damnum; neque hæredi-
bus, quia nullos esse supponimus: aut licet adsint
hæredes, illis tamen nullum damnum ex morte
occisi secutum est, utpote si occisus fuit nobilis,
vel opulentus sine arte, vel industria, vivebat de bo-
nis propriis ac hæredibus post mortem relictis, vel
quia jam senex, decrepitus, infirmus, nihil ampli-
plius arte, industriâ, vel operâ suâ, suis comparare
potuit, quin potius aliorum operâ indiguit, vel
quia homo iners, & incurius, arte, industriâ, vel
operâ suâ neglectis, suis nihil amplius comparare
solebat, adeò, ut familia ratione sustentationis, vel
lucris per mortem illius nihil, vel parùm detrimen-
ti passus.

ti passa supponatur, quibus casibus aut nihil, aut tantò minus restituendum erit.

II. Quando ergò adsunt hæredes inde damnum præfatum passi, tunc iis hæc damna temporalia mortem subsequente restituenda sunt, utique non secundum æqualitatem rei: quis enim mensurabit ea damna emergentia, vel lucra cessantia hæredibus occisi; cum nemo divinare possit, quamdiu is vixisset, si occisus non fuisset? quantum lucratus fuisset? quantum fuisset periculum potius amittendi, quam spes lucrandi? sed restituenda, vel compensanda sunt secundum *moralem æstimationem tantum*, iudiciò prudentis expendendam. Tantum ergò restituendum est, quantum isti hæredes pro sua necessaria sustentatione, vel commoditatibus eo supervivente juxta prudentem æstimationem ejus artis, industriæ, operæ, ætatis, virium, moraliter certò habituri fuissent, nisi occisus esset, quæque hic & nunc in suis causis jam videbantur moraliter existere, & quasi incipere esse: quia in illis solùm certò patiuntur damnum hæredes, & licet illa commoda in futurum non habeant omnimodè, habeat tamen moralem certitudinem: quia hic & nunc illa sua arte, officio, opificio, vel labore solebat tantum lucrari, talibusque familiam suam sustentare, & commoditates augere, consequenter tantum potuisset etiam in futurum, si supervivisset: habita etiam ratione ætatis ac virium, utpote, quia vegetæ ætatis, & fortis, tamdiu adhuc supervivere potuisset, suosque alere probabiliter præsumeretur; tantum ergò, ac tamdiu tenetur

homicida, vel ejus hæredes compensare hæredibus occisi, quantum, & quamdiu illi ex lucris sanctis occisi juxta prudentem æstimationem prædictorum sustentati fuissent, & sustentari debuissent. Dubium hæc est de hæreditate sperata auctiore ab occiso, si supervixisset. Etiam pro hac restituere debere homicidam, affirmat communis DD. Abbas *in c. 1. de injuriis*. Navar. *l. 1. n. 24. Mol. Less. Laym. locis cit.* nisi occisus occisori ante mortem omnem restitutionem sponte condonavit: & omninò verum videtur, quod hæreditas auctior ex prædictis principiis certò moraliter esset sperata à supervivente. Utpotè si ex redditibus annuis quotannis tot 100, certò seponere potuit &c. Alioquin longè probabilior est opinio negativa aliorum; cum enim hæreditas augenda plerumque admodum incerta sit, cum vel ipse occisus, vel ejus hæredes aliàs potuerint mori, nomine solius hæreditatis nihil debere hæredibus occisi ab occisore. Insuper

229 III. Hæredibus *damnum passis* tantum restituendum est; unde eatenus tantum tenetur restituere homicida hæredibus occisi, quatenus necessarium est ad eorum honestam sustentationem, & commoditates vitæ, juxta proportionem, quam habuissent ab occiso, juxta paulò antè dicta. *Ratio est*: quia hæredes solùm censentur damnificari hoc, quatenus decedit eorum sustentationi, & commoditati, quam certò habuissent ab occiso: ergò ad id solùm compensandum obligatur homicida. Quòd si ergò uxor, liberi, parentes, ob mortem

tem alterius nullam patiantur necessitatem in sustentatione, vel commoditate vitæ, utpote si parentes divites sint, filii jam puberes, ad se ipsos alendos apti, uxor non egeat, vel æquè commodè nubere possit &c. ad nullam restitutionem obligabitur homicida ante Judicis sententiam; quia eo casu nihil ipsis debebatur ex Justitia ab occiso; ideoque non censentur veram injuriam per hoc passi. Insuper.

IV. Solis hæredibus proximis occisi, puta liberis, uxori, & parentibus ita damnum passis restituendum est, Communis DD. apud *Molin. Less. cit. c. 9. dub. 26. n. 155. Laym. Lugo. March. passim citatos*. Ratio est: quia obligatio, & finis restitutionis est compensare damna injustè illata alteri in bonis propriis, vel sibi jure debitis; atqui solis illis hæredibus proximis, uxori, liberis, vel parentibus injustè inferuntur illa damna subsequenter mortem occisi, & quidem in bonis propriis, & sibi jure debitis; cum hæres proximus, uxor, filius, parens adeò altè conjuncti sint occiso, ut moraliter una semper persona censeantur cum illo: unde eos solos ex Justitia in necessitate positos alere tenetur occisus: ergò solis his proximis hæredibus damna illa restituenda sunt. Unde optimè notat *Less. lib. 2. c. 9. dub. 26. n. 155.* rationem hujus restitutionis non esse, quia hæres succedit in jura defuncti; quia defunctus occisus nunquam habuit jus ad restitutionem horum damnorum; quippe cujus restitutionis obligatio primò post mortem secuta est: sed quia maritus & uxor, Pater & Filius censentur una

persona, unde invicem ex Justitia in necessitate
 re tenentur, & ideo, qui unum ex his occidit, al-
 rum injustè lædit, & consequenter læsus injus-
 quatenus læsus est, ad æqualitatem per restitu-
 rem reduci debet. Si verò non adsint ejus
 hæredes proximi, uxor, liberi, parentes, nihil de-
 bet homicida ex hoc capite restituere hæredi-
 occisi, non proximis quibuscunque etiam Frater
 forori, aliisque propinquis; sed neque aliis am-
 clientibus pauperibus, vel quibusvis aliis, quos
 occisus non ex Justitia, sed solum ex Charitate so-
 bat; vel eis benefaciebat, ob oppositã rationem
 quia scilicet nec ita conjuncti sunt occiso, ut
 cum ipso persona censeantur respectu damni illati
 & quia ipse defunctus nihil eis ex Justitia debebat
 sed solum ex Charitate, vel liberalitate eis alimenta
 ministrare, vel benefacere solebat: ergò nullum re-
 jus ablatum, vel damnum illatum in bonis propriis
 vel jure sibi debitis; sed tota injuria recidebat in oc-
 cisum. Et licet verum sit illud: qui per vim
 fraudem impedit aliquem à consecutione, vel
 usurpatione alicujus boni, teneri ad ejus damni
 compensationem: quia nimirum censetur voluisse
 & intendisse nocere alteri: secus enim esset, quan-
 do non ita censetur velle vel intendere nocere al-
 ri, sed sibi tantum prospicere: atqui in propriis
 occisor alicujus minimè potest censeri velle, & in-
 tendere nocere illis, quos occisus non ex Justitia
 sed solum ex Charitate alebat, vel beneficiis so-
 bat: posito autem casu rarissimo, quo homicida
 ipsum intenderet, utique obligaretur ad compen-
 sationem

sationem damni ex injusta intentione, & simul ipsa actione externa injusta causati, uti innuit Less. modo cit. n. 154. Unde ulterius ex natura sua, & in rigore loquendo omninò vera est Sententia multorum cum Molin. *tr. 3. disp. 83. n. 8.* & Laym. *cit. c. 6. n. 4.* homicidam teneri ad restitutionem damnorum occisi creditoribus illatorum. *Ratio* vehementens est: quia occisus arctiori obligatione Justitiæ tenebatur creditoribus, quàm ipsis hæredibus necessariis, cum his alimenta, & hæreditas non præstentur, nisi deducto ære alieno: ergo si occisor compensare teneatur damnum, quod hæredi necessario, uxori, liberis, parenti, occasione injustæ occisionis sequitur, multò magis tenebitur creditoribus, si ob eandem causam homicidii debito suo privati fuerint in toto, vel in parte damnum compensare secundum Justitiæ rigorem. Verùm rectè notat Laym. *ibid.* id in praxi non observari: unde contrarium absolute docent Less. *cit. dub. 26. n. 151.* & Dian. *p. 5. tr. 3. resol. 57.* alii plures apud ipsos. Tandem sequitur hujus obligationis

Extensio in hæredes.

Obligatio homicidæ ad restituendum pro 231
damno temporali, sive antecedente, sive consequente mortem occisi, iis, quibus juxta prædicta tenetur, cum sit debitum, & onus reale, sine controversia transit ad hæredes occisoris, quando ipsemet non fecerat, juxta tamen vires hæreditatis, de quo alibi. *Omnes.* Verùm duæ exceptiones in Assertionem adjunctæ, modò explicandæ sunt.

I. Nisi occisus ante mortem totum remississet.

232. **C**ertum est, occisum moriturum debere homicidæ remittere offensam, non item injuriam, multò minùs damnum: consulendum semper etiam remittere injuriam; non semper damnum subsequens hæredibus, præsertim si egeni sunt, unde quando morti proximus occisori ignoscit vel reconciliationem exhibet simpliciter, semper intelligitur de offensa, & injuria, non verò de damnis temporalibus; nam hæc, nisi expressè remittantur, semper debebuntur; ut cum aliis rectoribus notant Sanch. *lib. I. Consil. cap. 4. dub. 14. Læp. disp. 11. Sect. 3. num. 62.*

233. **II.** Certum quoque est, moriturum posse remittere homicidæ damna antecedentia mortem explicata, sicut & quodvis reale jus, si quid sibi debitum, cum ipsi liberum sit disponere de rebus suis, compensatio autem illorum damnorum tantum dum ipsi debebatur: unde si dicat se remittere injuriam, & damnum sibi illatum, de hoc solo damno antecedente mortem intelligendum erit, non de subsequenti, ut ex communi notant iidem.

234. **III.** Quòd si denique dicat moriturus, se remittere omnia damna homicidæ, volens etiam comprehendere damna hæredum subsequenti mortem, clarum quidem erit homicidam, ejusque hæredes liberandos ab omni obligatione restituendi hæredibus. Sed dubium, & controversum est, an moriturus possit remittere totum damnum, & homicidam liberare ab obligatione restituendi hæredibus.

dibus necessariis, uxori, filiis, parenti pro damno subsecuto? posse affirmant *Sanch. Lest. cit. c. 9. dub. 26. n. 158. Bannes, aliisque citt. Dian. p. 5° tr. 4. ref. 58. Tamb. l. 6. c. 4. §. 3. n. 10.* Ratio est: quia quidquid debetur hæredibus illis, totum debetur eis dependenter à voluntate morituri: adeoq; non fit eis injuria, nisi quatenus fit contra occisi voluntatem; ergo si occisus ante mortem totum condonaverit, contra ejus voluntatem nulla remanebit obligatio justitiæ restitutionis homicidæ: solum ergò occisus peccaret in raro casu, quando hæredes aliunde alimenta non haberent.

IV. Negativam tamen contrariam mihi longè ²³⁵ probabilius docent cum aliis *Tannerus hic q. 6. dub. 4. Lugo disp. 11. Sect. 3. num. 62.* nimirum occisum non posse justè homicidæ remittere obligationem restituendi damna hæredibus, consequenter etiam facta tali remissione, utpote invalida, & contra Justitiam, adhuc obligari homicidam ad restitutionem: *Ratio est:* quia licet occisus possit remittere omne damnum sibi illatum, seu omne jus proprium, omnemque obligationem sibi debitam, non tamen potest remittere damnum illatum aliis, seu jus aliorum ad obligationem ipsis debitam: atqui occisus ipse de jure, & Justitia tenebatur hæredibus necessariis illis egentibus sustentationem, & commoditates vitæ procurare; ejus proinde occisione ipsi damnum proprium patiuntur, & jus proprium acquirunt ad compensationem sibi faciendam ab homicida: ergò sicut Pater vel occisus non potest remittere homicidæ injuriam

F f 5 Rei-

458 *Tract. V. in V. praeceptum Decalogi. Cap. III.*
Reipublicæ, & legis violatæ, quin adhuc Justitiæ
vindicativâ puniri possit, & debeat; ita neque po-
terit remittere, & condonare ipsi damna illata hære-
dibus necessariis, ac obligationem restitutionis im-
sis faciendæ, quin adhuc ex Justitia commutativa
ipsis damnum compensare teneatur: juxta tamen
modos hætenus explicatos.

*II. Aut nisi homicida extremo supplicio
afficiatur.*

236 Tunc nimirum & homicidam, & ejus hæredes
liberari ab omni obligatione restituendi damna
temporalia ex homicidio secuta, negant quidam
DD. communiter Navar. c. 15. n. 25. Mol. Sanch.
Less. Laym. Tamb. cit. n. 14. Et in rigore Juris et
natura rei verum puto, ob rationem mox indica-
dam. Practicè tamen affirmant *Sotus & alii* apud
Less, citat, *dub. 22, n. 119.* & noster March. *tom.*
2. tit. 6. tit. 1. q. 5. dub. 2. Ratio est: quia vita pro-
prio inæstimabilis, ejusque ereptio omni alio damno
spirituali majus damnum est: & quamvis vita prin-
cipaliter auferatur à Justitia publica ob violatum
bonum commune, & non ob damna temporalia
consequentia hæredibus occisi: unde eorum com-
pensatio adhuc in rigore exigere potest; cum damna
privata ob publicam punitionem non refarciantur:
unde dixi *in rigore* negativam esse veram: quia ta-
men ea damna cum morte occisi necessario con-
juncta sunt, suntque magna causa aggravans ho-
micidii, ideò Judex in sententia ferenda semper
præsumitur considerasse utrumque & mortem sci-
licet, & damna consequentia: ideoq; lata sententia
mortis

mortis tanquam definitiva totius causæ, nulla facta mentione compensationis, vel restitutionis damnorum, censetur unà cum morte omnem prorsus obligationem rei abolevisse: unà cum crimine, & sic non tantum reipublicæ, sed etiam parti læsæ satisfecisse: & si putetur minus satisfactum ex parte læsæ, etsi contradicat, & compensationem urgeat censetur condonatum. Dixi tamen: *damnorum præcisè ex morte vel mutilatione secutorum*: & neq; hæredes teneri ad restitutionem, nisi quatenus inde ditiores facti essent: aliæ enim obligationes ex homicidio vel mutilatione non præcisè ortæ, ut si adsint furta, spolia, depositum, debita, quibus hæredes ditescerent, utique satisfacere obligabuntur: quia propter ista morte damnatus non est homicida. Vide latius Marchant *cit. in fine.*

SUBSECTIO.

De dispensatione super prædictis irregularitatibus ex homicidio tam licito, quam illicito.

SUMMARIUM.

- 237. In omni irregularitate ex homicidio tam licito, quam illicito dispensare potest summus Pontifex.
- 239. Id. solus jure ordinario.
- 240. Vsque ad num. 244. Episcopi tamen, licet non vi Tridentini, tamen aliunde probabiliter dispensare possunt I in irregularitate ex defectu lenitatis.
- 244. Vsque ad num. 247. II. præsertim contracta ex mutilatione injusta, occulta (non autem justa & ex justitia facta) &
- 247. III. Etiam contracta ex homicidio occulto casuali mixto, seu indirectè tantum voluntario.

